Delft: 21 maart 1966, 20.00 uur

mr. F. Korthals Altes,

ÅRCHIEF

Rotterdam lid van het dage- lijks bestuur van de V.V.D. als secretaris voor de organisatie.

DE VVD. REKENT AF MET GERUCHTEN.

In de afgelopen week is wel eens in twijfel getrokken of de politieke partijen zieh wel in voldoende mate en duidelijk genoeg hebben gesteld achter de monarchie. Voor de C.H.U. zou hierover geen twijfel bestaan maar voor de andere politieke partijen - met name de V.V.D. - wel. Bij de eerste gelegenheid waarop dit voor de V.V.D. mogelijk was, heeft onze politieke leider Toxoneus onmiddellijk gereageerd op deze vragen, die ons een koningskwestie dreigen op te dringen, een koningskwestie die er gelukkig niet is. Op donderdag 17 maart heeft de heer Toxopeus, die evenmin als leden van het dagelijks bestuur of de voorzitter van de Eerste-Kamer- fractie van onze partij voordien een spreekbeurt vervulde, deze kwestie ter sprake gebracht. Voor de berichten in De Telegraaf van 16 maart bestond voor de V.V.D. geen enkele aanleiding om bij de vraag: voor of tegen de monarchie, nogmaals uitdrukkelijk stil te staan, om de doodeenvoudige reden dat ons standpunt - het V.V.D. standpunt - volkomen duidelijk was en moest zijn. Wij laten ons echter door niemand een soort koningskwestie - die er niet is - aanpraten. In deze zaak past duidelijkheid voor alles. En wanneer ik nu als lid van het dagelijks bestuur van de V.V.D. onomwonden en in alle duidelijkheid, voor de zoveelste keer overigens, verklaar dat de V.V.D. als partij de monarchie onder het nationaal koningshuis van Oranje de meest aangewezen staatsvorm voor Nederland vindt - altijd heeft gevonden en nog steeds onverkort vindt -, dan verklaar ik dat niet omdat ik enige aanleiding zie tot twijfel, ook niet omdat ik vind dat er ook maar een spoor is van redelijkheid is te vinden voor twijfel, maar uitsluitend omdat ik er geen enkele be-

behoefte aan heb om ook maar enige grond tot twijfel,ook geen enkele ongemotiveerde grond tot twijfel te laten bestaan. En ook omdat ik er behoefte aan heb om aan te tonen hoe overbodig de vraagstelling is. Ik wil n.l. niet alleen nu duidelijk zijn, ik wil aantonen dat onze partij in het verleden altijd duidelijk is geweest. Wel hebben wij

terughoudendheid in acht genomen om bij alles wat met het huwelijk van onze kroonprinses verband hield verklaringen af te leggen, vragen te stellen e.d. Deze

terughoudendheid was bedoeld om de monarchie te beschermen tegen publieke discussie. Want bij deze discussies wordt schade gedaan aan ons staatsbestel. In discussies over Koningin en Kroonprinses verliest men immers te gauw de guiden regel van ons staatsbestel: "De Koning is onschendbaar, de ministers zijn verantwoordelijk", uit het oog. De handhaving van deze gulden regel van ons staatsrecht, tevens een belangrijk liberaal beginsel, is essentieel voor het voortbestaan van onze constitutionele monarchie onder het Oranjehuis. En dat voortbestaan wensen wij juist bovenal.
Bovendien, ik zei het reeds, wij waren reeds bij herhaling voldoende duidelijk geweest. Ten eerste de Tweede-kamerfractie van onze partij tijdens het debat over de goedkeuringswet voor het huwelijk van prinses Beatrix. .Onze toenmalige fractievoorzitter, Geertsema, zei toen:
Dat is duidelijke taal. Iedereen die twijfelde aan het VVD- standpunt over de monarchie, kon de Handelingen van de Tweede Kamer erop nalezen. Nu weet ik wel dat men van een doorsnee kiezer, die wel meer zorgen voor zijn dagelijks bestaan aan zijn hoofd heeft, niet kan vergen dat hij de Handelingen gaat lezen. Maar van een krant mag men wel verlangen dat zij zoveel verantwoordelijkheidsgevoel heeft dat zij zich van documentatie voorziet, voordat zij de beschuldigende vinger opheft en eigenlijk naar de bekende weg vraagt. Het oproepen van een koningskwestie is daarvoor, dacht ik, belangrijk genoeg. In de tweede plaats is ook het standpunt van de Eerste-Kamerfractie volstekt duidelijk. Ook deze staat onver- kort achter onze huidige monarchie. Overigens hoeft men niet eens zover te zoeken.
Niet alleen de houding van onze beide Kamerfracties was duidelijk. Ook-in de aerde plaats - de houding van het dagelijks bestuur van de partij, in de vierde plaats van het hoofdbestuur en in de vijfde plaats van de partijraad van de VVD.
En dat was minder lang geleden. Immers op 26 februari gaf het dageli jks bestuur een communiqué uit, ve-rspreid door het A.N.P. en opgenomen in alle mij bekende dagbladen. De laatste zin van dit communiqué luidde: "Het dagelijks bestuur verklaart

"De geschiedenis van de monarchie is onverbrekelijk verbonden met het Huis van Oranje. Men kan zelfs zeggen, dat het Nederlandse volk geen monarchaal volk is in de echte zin van het woord. Het Nederlandse volk is een Orangistisch volk. Nederland is een van de weinige landen ter wereld, dat zieh systematisch van een republiek tot een koninkrijk heeft ontwikkeld. Nauw verwéten met de functie, maar vooral met de dynastie

der Oranjestadhouders kwam uit de Republiek der Verenigde Nederlanden het Koninkrijk der Nederlanden voort. De' Oranjes zijn onafscheidelijk verbonden aan de vrijheid van ons volk; zij zijn door de eeuwen heen steeds bereid geweest, hun over het algemeen niet gerige gaven ten dienste te stellen van het Nederlandse volk en daarvoor offers te brengen.
Ook Koningin Juliana en Prinses Beatrix denken daar niet anders over. Wij mogen ons met het bezit van dit Vorstenhuis gelukkig prijzen. Moge het daarom spoedig weer zo zijn, dat de Kroon het symbool is van de eenheid van ons gehele volk."

(voorts) zonder voorbehoud achter de constitutionele monarchie onder het huis van Oranje te staan". In het eertsvolgende nummer van het partij-orgaan, Vrijheid en Democratie van 3 maart j.l., werd dit communiqué nogmaals afgedrukt, met' als onderschrift dat de partijraad (waarvan het hoofd- bestuur deel uitmaakt) zijn instemming met dit communiqué had betuigd. Volkomen duidelijk dus. Geen enkele reden tot twijfel, Maar er is nog meer. In de zesde plaats is er een recente uitspraak van de partij als geheel, n.l. van de algemene vergadering van de VVD. op 22 januari j.,1. in Dordrecht. In die vergadering heeft de V.V.D. zich beziggehouden met de vast- stelling van een nieuw beginselprogram. Toen is gebleken - ik wil daar niet omheen draaien - dat er op het punt van een hedendaagse formulering van de liberale beginselen heel wat wensen leefden, die de leden onvoldoende tot uitdrukking vonden gebracht in het voorgelegde ontwerp-program. Over de beginselen zelf was overigens slechts bij uitzondering verschil van inzicht. Maar in aile duidelijkheid is toen bovendien. komen vast te staan, dat de V.V.D. als partij de constitutionele monarchie onder het nationaal koningshuis van Oranje de meest aangewezen staatsvorm vindt.

Ons beginsel is dat de vrijheid van de Nederlanders het best wordt gewaarborgd door de parlementair-democratische regeringsvorm. Deze parlementair-democratische regeringsvorm is mogelijk zowel in een constitutionele monarchie, als in een republiek. Een republiek is dus in zuivere theorie niet in strijd met het liberale beginsel van de parlementaire dmocratie. Dat niet. Maar wij als Nederlandse liberalen hebben te maken met Nederlandse verhoudingen en wij zijn niet klaar wanneer wij zeggen dat wij de parlementaire democratie de beste regeringsvorm vinden. Wij hebben ons ook uit te laten over de beste staatsvorm voor Nederland in 1966. En dat is, ik zeg het nogmaals,

naar de overtuiging van de VVD. als partij, naar de overtuiging van het VVD.-bestuur en naar de overtuiging van de Kamerfracties van de VVD.: de constitutionele monarchie onder het nationaal koningshuis van Oranje,
Geen enkele reden dus tot twijfel. Ook niet voor De Telegraaf,
- 4- -
Sterker nog: juist niet voor De Telegraaf. Want in het nummer van 15 maart - daags voor de vermeende onduidelijkheid - publiceerde deze krant een vragenlijst, die zij had voorgelegd aan partij- of fractievoorzitters. Vraag 1 luidde: voor of tegen monarchie? Antwoord van de VVD. fractievoorzitter Toxopeus: "Voor monarchie onder huis van Oranje." Let wel:
15 maart; de volgende dag wordt ons gebrek aan duidelijkheid verweten.
Hoe staan wij als V.V.D. tegenover het huwelijk? Ook daarin zijn we steeds duidelijk geweest. Zo duidelijk als nodig was en zo terughoudend als mogelijk was. Terughoudend om de monarchie niet in gevaar te brengen. Onze beide kamerfrac- ties hebben unaniem voor de toestemmingswet gestemd. Ieder V.V.D.-kamerlid stemde voor op grond van zijn eigen over- tuiging dat het landsbelang was gediend met het verlenen van toestemming. Want stemdwang kennen wij niet, Stemdwang is onliberaal. Maar wel erkennen wij volkomen en kunnen wij - evenals de prinses trouwens - begrijpen, dat er Nederlanders zijn - ook in onze liberale kring - die onoverkomelijk principiele - en onuitwisbare gevoelsbezwaren hebben.
Dat wij die bezwaren respecteren, is ook brj herhaling uit- gesproken. O.a. door onze toenmalige fractievoorzitter Geertsema. Hadden daarom één of meer leden van de fractie moeten tegenstemmen? En daardoor uiting moeten geven aan de gevoelens van deze tegenstanders? Neen, dat kan men niet vergen. Want ieder kamerlid stemt volgens zijn eigen inzicht en geweten, zonder stemdwang. Dus alleen wanneer een V.V.D.-kamerlid zelf tegen zou zijn geweest, had hij. mogen - ja, moeten tegenstemmen. Dat was niet het geval. Allen meenden dat het landsbelang door goedkeuring van het huwelijk was gediend.

Laatselijk heeft mr. Geertsema, de dag voor zijn aftreden als fractievoorzitter, zijn standpunt aldus geformuleerd, tijdens zijn openingsrede van de algemene vc-rgadering van de V.V.D. op 11 maart, die door de radio is uitgezonden: "Ik zou in mijn taak tekortschieten, indien ik vanavond niet zou beginnen met prinses Beatrix en haar man

van ganser harte veel voorspoed en geluk in hun vordere leven toe te wensen. Ik weet dit te kunnen doen namens de gehele V.V.D. Want al voeren wij de vrijheid in ons vaandel, waaruit onomstotelijk voort- vloeit dat wij volledig respect hebben voor diegenen in onze
kring, die op het standpunt staan, dat de toestemming tot dit huwelijk niet had behoren te worden verleend, wij weten ook, dat zij zich als goede democraten ongetwijfeld neerleggen bij het genomen besluit en dat ook hen als mens het per- soonlijk geluk van onze kroonprinses vanzelfsprekend ter harte gaat." Tweemaal daverend applaus van de vergadering bewees dat Mr. Geertsema naar het hart sprak van de V.V.D.
Volledig respect dus voor de mening van diegenen, die op grond van principiele - of onuitwisbare gevoelsredenen en tegen het huwelijk waren. Geen enkel respect, alleen maar de felste afkeuring voor provo's, rookbomgooiers en andere oproepkraaiers die zieh bezighielden met pogingen om de orde op de huwelijksdag te verstoren.
Ordeverstoring is altijd ongeoorloofd. Democratische pogingen om langs wettige weg tot een republiek te geraken zijn wel geoorloofd, hebben alleen niet de instemming van de V.V.D. Ordeverstoring bij een huwelijk, welk huwelijk dan ook, is altijd ongeoorloofd, het is bovendien grof tegenover de jonggehuwden. Ordeverstoring op de huwelijksdag van een langs democratische weg goedgekeurd huwelijk van een lid van het koninklijk huis is bovendien een onduldbare aantasting van de grondslagen van onze democratische samenleving. Tegen elke ordeverstoring behoort de politie met alle geeigende middelen die de wet toelaat, op te treden om er zo spoedig mogelijk een eind aan te maken.
Wanneer het gaat om herstel van de orde tegen optrekkende horden rookbomgooiers, uitsluitend door nihilisme gedreven, zullen de ordemaatregelen krachtdadig moeten zijn. ledere kans van mislukken dient bij voorbaat te worden uitgesloten. Wij liberalen staan volkomen achter de handhaving van de orde met alle wettelijk toegelaten middelen.
Dat is alleen niet het enige. Ook het nihilisme zelf moet worden bestreden. Wij mogen het niet laten bij de bestrij- ding van de verschijnselen van het kwaad. Het kwaad moet in de wortel worden bestreden. Dat kunnen we niet met stoere verhalen å la Roolvink, dat we geen duimbreed zullen wijken voor ongewassen knapen. Natuurlijk: geen straatterreur. Maar het is een nationale zaak, waar we onze knapste sociologen en psychologen voor zullen moeten inschakelen om de oorzaak van dit provodom, dit losgeslagen optreden, te bestrijden.
We zijn er niet mee met de koorts te onderdrukken. De ziekte

De ziekte moet worden genezen.

Wij liberalen zijn voor vrijheid. Voor vrijheid in gebondenheid Dat betekent vrijheid van meningsuiting. Maar gebondenheid door vcrantwoordelijkheidsbesef. Een liberaal beginsel dat wij ook aanhangen en dat met zich medebrent dat iedereen, zeker degene die aan de weg timmert, zelf weet of hij op een bepaald ogen- blik iets moet zeggen of zijn mopd moet houden. Wie dat niet weet is ongeschikt.

Dat geldt ook voor het T.V.programma "Zo is het..." Wij zijn tegen censuur dw.z. tegen voorafgaande controle en een even- tueel uitzendverbod. Sinds 1945 is de censuur in de radio verdwenen. Bij de T.V. heeft censuur nooit bestaan. Gelukkig.

Want de censuur is in strijd met de vrijheid van meningsuiting. Als de heer Van Rappard censuur bepleit, maakt hij het woord liberaal in de naam van zijn partij tot een aanfluiting. Wanneer de heer Beernink van de C.H.U. wettelijke maatregelen bepleit, onderscheidt hij zich gelukkig duidelijk van de liberalen. Dat beseffe ieder goed bij het uitbrengen van zijn stem. Wij liberalen zijn wel van mening dat het ontbreken van censuur bijzondere verantwoordelijkheden oplegt aan omroep- verenigingen en programmasamenstellers. De V.V.D. stelt geen vragen in de Karner, omdat die vragen altijd tenderen naar ver- langen om censuur. Maar als ”Zo is het..." over de schreef gaat, betekent dat dat de Vara tekortschiet in verantwoordelijk heidsbesef. Waar die schreef ligt, Staat niet ter beoordeling van de Karners. Ik ben wel van mening dat stelselmatige aantasting van het gezag, het provodom in de hand werkt en geen bijdrage vormt in de bestrijding van het nihillisme. Bovendien kan in bepaalde, te voren in de wet geregelde gevallen, de strafrechter achteraf optreden, wanneer van strafbare feiten is gebleken. Zo hoort het in een democratische samenleving: geen censuur, wel strafbaarstelling van misdrijven en overtredingen.

Laten we hopen dat de rust om ons koningshuis zo spoedig mogelijk terugkeert. Daarvoor is zelfbeheersing nodig en past - zowel links als rechts - terughoudendheid bij uitspraken. Van ieder - zowel links als rechts - eist het verantwoordelijkheidsbesef en het grote goed dat inzet dreigt te worden van de discussie: zelfbeheersing en terughoudendheid., Deze terughoudendheid en de wens geen rellen aan te wakkeren die met het huwelijk verband hielden, hebben mevrouw Van Someren ertoe

gebracht geen vragen te stellen over de weigering van Renge- link om de verantwoordelijkheid voor de huwelijksreportage te dragen. Gezagshandhaving is noodzakelijk. Maar laten wij wel beseffen dat dit gezag ontleend moet zijn aan het vertrouwen dat de gezagsdragers hebben van de democratisch gekozen volksvertegenwoordiging. Dan is duidelijkheid van de verhoudingen in deze vertegenwoordiging ook van belang. Anders hebben de kiezers geen duidelijk beeld van deze verhoudingen.
En deze duidelijkheid is van groot belang voor de stembepaling.

Verder puntsgewijze.
VVD. als oppositie. Duidelijk. Plan-Joekes. C.H.U. onduidelijk, heeft altijd met socialisten meegeregeerd, behalve na 1964. Wat is er van plan-Joekes terechtgekomen? 1008 miljoen per saldo niet ver ernaast. Enkele posten niet geheel juist berekend. Voordelig saldo bij post woningwet-B-woningen 60 miljoen. (420 miljoen begroot, bleek 480 miljoen te zijn). Belangrijk: Vondeling heeft niet gereserveerd voor tweede tranche belastingverlaging-Witteveen. Plan-Joekes wel. Belastingverlaging: De Pous (C.H.U.) zet vraagteken. Berghuis (A.R.) laat vlieger op. PvdA - die in Tweede Karner unaniem voorstemde - begint te sputteren. Nederhorst heeft spijt.
Den Uyl zegt: kan niet. Er is een wet. Duidelijk Stelling nemen van Geertsema op 11 maart. Zelfde avond Schmelzer echter met achterdeur (catastrophe). Confessioneel stemmen is niet kiezen. Confessionele partijen worden gestuurd door hun verlies en zijn onduidelijk: Beernink - De Pous;
Roolvink - Berghuis. K.V.P.-catastrophe.
Gemeenschapsvoorzieningen goed. Gaat onjuiste evenwicht tussen overheidszorg voor de welvaart en particuliere bestedingen (eigen welvaart). Dadendrang regering valt tegen: geen re- geling in radiozaak, hoewel daarom kabinetscrisis. Baeten zwijgt. Jeugd. Niet gebaat met geldontwaardihg. Ook niet met hoge belastingen. NIPO-enquètes wijzen op aantrekkingskracht van VVD op jeugd. Gaat C.H.U. winnen? Zal grote onduidelijkheid teweeg brengen. Altijd geregeerd met socialisten. Onduidelijk in oppositie. Volstrekt niet liberaal (maatregelen tegen Zo is het...) Denk aan 1937: toen Telegraaf pro-Colijn wegens diens liberale politiek. Uitslag 17 A.R.-zetels, geen liberalen in kabinet. Nu zelfde met C.H.U.? Geen bevoogding. Leef zelfstandig. Denk zelfstandig. Stem zelfstandig VVD lijst 3.